

Latvijas Republikas Senāts

BLAKUS LĒMUMS

Rīgā 2026. gada 24. februārī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Māris Leja, senatores Irīna Jansone un Sandra Kaija

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ aizstāves zvērinātas advokātes Ritas Jurevičas kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 21. maija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Daugavpils tiesas 2023. gada 30. janvāra spriedumu

/Persona A/, personas kods /personas kods/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 318. panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem, atņemot tiesības ieņemt valsts amatpersonas amatu uz 5 gadiem.

No /Persona A/ valsts labā piedzīta mantiskā kaitējuma kompensācija 1 839 611,60euro.

[2] Ar Latgales apgabaltiesas 2024. gada 21. maija lēmumu, iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētā /Persona A/ aizstāves R. Jurevičas apelācijas sūdzību, Daugavpils tiesas 2023. gada 30. janvāra spriedums atstāts negrozīts.

[3] Par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 21. maija lēmumu apsūdzētā /Persona A/ aizstāve R. Jureviča iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot atcelt tiesas nolēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai sakarā ar tiesas pieļautiem Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas, 512. panta un 564. panta ceturtās daļas pārkāpumiem.

[4] Ar Senāta 2026. gada 24. februāra lēmumu Latgales apgabaltiesas 2024. gada 21. maija lēmums atcelts pilnībā un lieta nosūtīta lietu jaunai izskatīšanai Latgales apgabaltiesā.

Motīvu daļa

[5] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 533. panta pirmo daļu tiesa reizē ar galīgo nolēmumu var pieņemt blakus lēmumu, kurā kompetentai institūcijai vai amatpersonai norāda uz krimināllietā konstatētajiem tiesību normu pārkāpumiem, to cēloņiem un veicinošiem apstākļiem un pieprasa tos novērst.

Ievērojot minēto un pildot kasācijas instances tiesas pamatuzdevumu – nodrošināt likumu vienveidīgu un pareizu piemērošanu –, Senāts atzīst par nepieciešamu vērst Latvijas Republikas prokuratūras uzmanību uz: 1) izskatāmajā lietā konstatēto tiesību normu pārkāpumu – apsūdzībā norādītā noziedzīgā nodarījuma nepareizu juridisko kvalifikāciju; 2) nepieciešamību lietās par valsts amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem

īpaši pārbaudīt, vai izmeklējamais nodarījums nav kvalificējams pēc normas, kas nav ietverta Krimināllikuma XXIV nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā” un paredz bargāku sodu.

Izskatāmajā lietā konstatēts, ka apsūdzībā norādītais noziedzīgais nodarījums nepamatoti kvalificēts pēc Krimināllikuma 318. panta trešās daļas, savukārt tiesa, lemjot par celtās apsūdzības pamatotību, nebija tiesīga šo kvalifikāciju grozīt uz smagāku.

Ja prokurors pieļauj šādu nepilnību, valsts amatpersonai nepamatoti var tikt radīts labvēlīgāks stāvoklis salīdzinājumā ar privātpersonu, lai gan tieši valsts amatpersonas statuss šādos gadījumos pamato stingrāku krimināltiesisko reakciju.

Minēto secinājumu Senāts pamato ar šādiem apsvērumiem.

[6] Saskaņā ar šajā lietā celto apsūdzību 2016. gada 28. novembrī /Persona A/, būdams Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes Latgales muitas kontroles punkta vecākais muitas uzraugs, nolūkā atvieglot citām personām kontrabandas preces – tabakas izstrādājumu – ieviešanu Latvijas Republikas teritorijā, kravu skenera datorsistēmā aizvietoja transportlīdzekļu sastāva skenēšanas rezultātā iegūtās foto datnes ar cita transportlīdzekļa foto datnēm, kurās tabakas izstrādājumi nebija redzami, tādējādi nodrošinot nedeklarētu tabakas izstrādājumu ieviešanu Latvijas Republikā un nodarot Latvijas Republikai mantisku zaudējumu 1 839 611,60euro nenomaksāto nodokļu veidā.

Šādas apsūdzētā darbības apsūdzībā un zemāko instanču tiesu nolēmumos ir kvalificētas pēc Krimināllikuma 318. panta trešās daļas.

[6.1] Senāts atzīst, ka nodarījuma faktiskie apstākļi atbilst divu citu – Krimināllikuma 190. panta trešajā daļā (kontrabanda) un 317. panta trešajā daļā (dienesta pilnvaru pārsniegšana) paredzēto – noziedzīgo nodarījumu pazīmēm.

Neiztīrējot jautājumu, vai izskatāmajā gadījumā veidojas šo noziedzīgo nodarījumu ideālā kopība vai normu konkurence, Senāts norāda, ka apsūdzībā norādītie nodarījuma faktiskie apstākļi katrā ziņā kvalificējami pēc Krimināllikuma 190. panta trešās daļas, kas paredz ievērojami bargāku sodu nekā Krimināllikuma 318. panta trešā daļa.

[6.2] Krimināllikuma 190. pantā paredzēta atbildība par muietošanai pakļauto preču vai citu vērtību ieviešanu Latvijas Republikas muitas teritorijā vai izvešanu no tās, apejot muitas kontroli vai noslēpjot tās no šādas kontroles, vai nedeklarējot, vai izmantojot viltotus muitas vai citus dokumentus, vai citādā nelikumīgā veidā (kontrabanda).

No šīs normas izriet, ka kontrabandas sastāva objektīvo pusi veido ne tikai kontrabandas preču fiziska pārvietošana pāri muitas robežai, bet arī jebkurš nelikumīgs paņēmieni, ar kuru tiek apieta muitas kontrole, tajā skaitā kravas patiesā satura slēpšana, nedeklarēšana vai viltotu dokumentu izmantošana.

Aizvietojot skenēšanas rezultātā iegūtās oriģinālās foto datnes ar tādām, kurās muietošanai pakļautās preces nav redzamas, tiek radīts maldinošs priekšstats, ka kravā šādu preču nav. Tādējādi tiek apiets kontroles mehānisms, kura mērķis ir kontrabandas preču atklāšana, proti, tiek radīti priekšnosacījumi, lai kravas patiesais saturs netiktu atklāts un deklarēts. Līdz ar to šāds nodarījums atbilst muitas kontroles apiešanas paņēmienam – kravas patiesā satura slēpšanai.

Ja persona ir realizējusi vismaz daļu no noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses, tā atzīstama par noziedzīgā nodarījuma līdzizdarītāju: katrs līdzizdarītājs izpilda kādu daļu no Krimināllikuma Sevišķās daļas panta dispozīcijā norādītajām darbībām, kas veido noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi (*Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 246. lpp.*).

Apstākļos kā izskatāmajā lietā datņu aizvietošana ir tieši vērsta uz kontrabandas preču ieviešanas nodrošināšanu un veido neatņemamu kontrabandas īstenošanas paņēmieni un vienlaikus daļu no Krimināllikuma 190. panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses.

Šāds juridisks vērtējums darbībām, kādas norādītas apsūdzībā izskatāmajā lietā, nav atkarīgs no tā, vai tās veikusi privātpersona vai valsts amatpersona, kuras kompetencē ir veikt attiecīgo kontroli.

Ievērojot minēto, apsūdzībā norādītais nodarījums no materiālo krimināltiesību viedokļa atbilst Krimināllikuma 190. panta trešās daļas sastāvam (kvalificējošās pazīmes – lielā apmērā un personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās).

[6.3] Krimināllikuma 317. panta redakcija, kas bija spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā, paredzēja atbildību par valsts amatpersonas izdarītām tīšām darbībām, kas acīmredzami pārsniedz valsts amatpersonai ar likumu vai uzlikto uzdevumu piešķirto tiesību un pilnvaru robežas, ja šīs darbības radījušas būtisku kaitējumu valsts varai vai pārvaldības kārtībai, vai ar likumu aizsargātām personas interesēm (panta pirmā daļa) vai radījušas smagas sekas (panta trešā daļa).

Par acīmredzamu ar likumu vai uzlikto uzdevumu piešķirto tiesību un pilnvaru robežu pārsniegšanu atzīstama arī tāda valsts amatpersonas darbība, kuru nav tiesīga veikt neviena valsts amatpersona, tajā skaitā tāda darbība, kas atbilst noziedzīga nodarījuma pazīmēm, kas paredzētas citā Krimināllikuma pantā.

Minēto apstiprina arī tas, ka likumdevējs Krimināllikuma 317. panta otrajā un trešajā daļā ir paredzējis pilnvaru pārsniegšanas speciālgadījumus – vardarbību un spīdzināšanu –, kas nav izsmeļošs uzskaitījums.

Arī Senāts ir akceptējis šo pieeju un norādījis, ka, piemēram, izmeklētāja rīcība kvalificējama pēc Krimināllikuma 317. panta arī tad, ja tā atbilst Krimināllikuma 307. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam, proti, ja izmeklētājs pirmstiesas procesā bez atļaujas paņēmis cita izmeklētāja lietvedībā esošai krimināllietai pievienotās CD matricas, nokopējis tajās esošās audiodatnes un nodevis tās trešajai personai publiskošanai (sk. *Senāta 2017. gada 30. novembra lēmums lietā Nr. SKK-320/2017, [ECLI:LV:AT:2017:1130.16870000612.1.L](#)*).

Ievērojot minēto, ja valsts amatpersona ir veikusi darbības, kas atbilst kontrabandas objektīvās puses pazīmēm, no materiālo krimināltiesību viedokļa viņas nodarījums acīmredzami pārsniedz ar likumu un uzlikto uzdevumu piešķirto tiesību un pilnvaru robežas. Savukārt, ja šāda nodarījuma rezultātā nodarīts mantisks zaudējums lielā apmērā, tas atbilst Krimināllikuma 317. panta trešās daļas pazīmēm.

[6.4] Par likumā paredzētajām sankcijām Senāts konstatē turpmāko.

Apsūdzībā un zemāko instanču tiesu nolēmumos konstatētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā – 2016. gada 28. novembrī – Krimināllikuma 190. panta trešā daļa paredzēja brīvības atņemšanu no 2 līdz 11 gadiem, bet apelācijas instances tiesas nolēmuma taisīšanas laikā – brīvības atņemšanu līdz 10 gadiem. Savukārt par Krimināllikuma 318. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu gan 2016. gada 28. novembrī, gan apelācijas instances tiesas nolēmuma taisīšanas laikā bija paredzēta brīvības atņemšana līdz 5 gadiem.

Minētais sodu salīdzinājums uzskatāmi parāda, ka gadījumos, kad valsts amatpersona ir izdarījusi Krimināllikuma 190. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu (kontrabanda), taču viņas darbības tiek kvalificētas pēc Krimināllikuma 318. panta trešās daļas, nepareiza juridiskā kvalifikācija rada pamatu ne tikai piemērot valsts amatpersonai vieglāku sodu, bet arī privileģēt viņu attiecībā pret privātpersonu, kura par kontrabandas īstenošanu tiktu saukta pie atbildības un sodīta pēc Krimināllikuma 190. panta trešās daļas.

Arī Krimināllikuma 317. panta trešā daļa (kvalificējošā pazīme – smagas sekas) likuma redakcijā, kas bija spēkā gan 2016. gada 28. novembrī, gan apelācijas instances tiesas nolēmuma taisīšanas laikā, paredzēja bargāku sodu – brīvības atņemšanu līdz 10 gadiem –, nekā Krimināllikuma 318. panta trešā daļa.

[7] Ievērojot Kriminālprocesa likuma 455. panta trešajā daļā paredzēto aizliegumu pasliktināt apsūdzēt stāvokli, ne pirmās instances, ne apelācijas instances tiesa nebija tiesīga nodarījumu pārkvalificēt uz smagāku.

Šādas tiesības apelācijas instances tiesai neizriet arī no Kriminālprocesa likuma 455. panta ceturtās daļas, kas stājas spēkā 2024. gada 22. oktobrī, jo apelācijas instances tiesai ir saistošs aizliegums pasliktināt apsūdzētā

stāvokli lietā, ja par pirmās instances spriedumu nav iesniegts prokurora protests (Kriminālprocesa likuma 562. panta otrā daļa).

Vienlaikus Senāts uzsver, ka iepriekš minētais nenozīmē, ka zemāko instanču tiesas nebija tiesīgas atzīt apsūdzēto par vainīgu viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā, kas saskaņā ar materiālajām krimināltiesībām ir kvalificēts nepareizi.

Nekonstatējot procesuālus šķēršļus (piemēram, noilgumu saukšanai pie kriminālatbildības pēc apsūdzībā norādītās normas) un konstatējot apsūdzētā vainīgumu atbilstoši Kriminālprocesa likuma prasībām, tiesa ir tiesīga taisīt notiesājošu nolēmumu atbilstoši apsūdzībā norādītajai juridiskajai kvalifikācijai, ja apsūdzībā norādītie nodarījuma faktiskie apstākļi ietver visas šā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes.

Citiem vārdiem, ja apsūdzībā aprakstītie faktiskie apstākļi aptver noziedzīgā nodarījuma sastāvu, kas norādīts apsūdzībā norādītajā normā, tiesa var taisīt notiesājošu nolēmumu atbilstoši apsūdzībā norādītajai nodarījuma juridiskajai kvalifikācijai. Šādā veidā tiek samērots aizliegums pasliktināt apsūdzētā stāvokli ar tiesas pienākumu nodrošināt efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu.

Izskatāmajā lietā apsūdzībā norādītās darbības ietver arī dienesta stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes (Krimināllikuma 318. pants), jo (1) dienesta pilnvaras – veikt kravu skenēšanu un iegūto datu saglabāšanu – izmantotas pretēji dienesta interesēm nelikumīga mērķa sasniegšanai un (2) apsūdzībā norādītajos faktiskajos apstākļos konstatējama kvalificējošā pazīme „smagas sekas”.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 533. panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

vērst Latvijas Republikas prokuratūras uzmanību uz: 1) izskatāmajā lietā konstatētu tiesību normu pārkāpumu – apsūdzībā inkriminētā nodarījuma nepareizu juridisko kvalifikāciju; 2) nepieciešamību lietās par valsts amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem īpaši pārbaudīt, vai izmeklējamais nodarījums nav kvalificējams pēc normas, kas nav ietverta Krimināllikuma XXIV nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā” un paredz bargāku sodu.

Lēmums nav pārsūdzams.

M. Leja I. Jansone S. Kaija